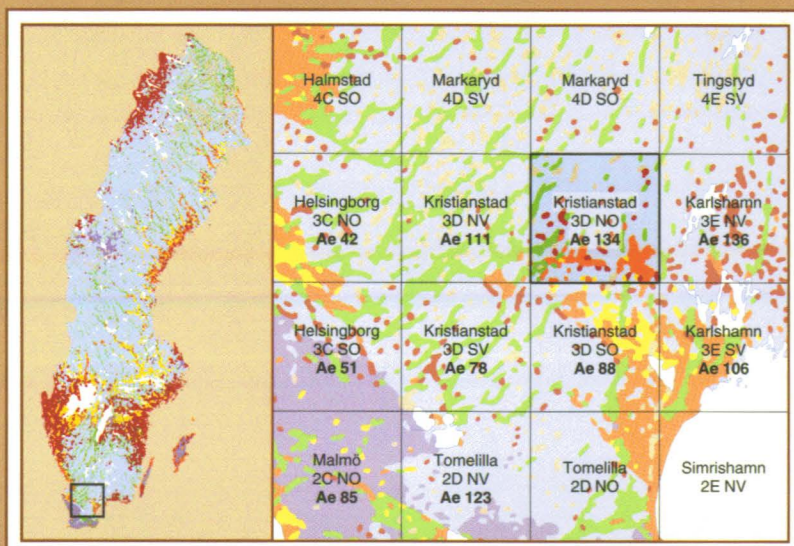

Jordartskartan 3D Kristianstad NO

Map of the Quaternary Deposits

Skala 1:50 000

1999

KORTFATTAD BESKRIVNING AV JORDARTERNA

I det följande ges en mycket kortfattad beskrivning till jordartskartan 3D Kristianstad NO. En mera omfattande beskrivning av jordarterna utges separat.

JORDARTER SOM BILDATS AV LANDISEN ELLER DESS SMÄLTVATTEN (GLACIALA AVLAGRINGAR)

Större delen av de jordarter som idag täcker berggrundens bildades i slutet av den senaste istiden. Jordarterna bildades vid landens randzon och i det smältvattnet som frigjordes då isen smälte i nordöstra Skåne för ca 14 200 år sedan (enligt nyligen reviderad tidskala).

Morän
Landisen tog upp och bearbetade losbrutna delar av berggrunden och äldre jordlager. I samband med isens avsmältning avsattes material som en sorterad jordart, morän. Morän avsattes dels under isen, dels i isens uppspruckna randzon. I centrala och norra delarna av kartområdet är moränformerna delvis utdragna i den dominerande lödöresriktningen, dvs. NNO-SSV. Mycket begränsade områden med smulkulig morän förekommer spridda över kartområdet, och öster om Glimåkra (8) finns ett större område med mycket jämn moränterräng.

Kartområdets morän är relativt enhetlig till sin sammansättning. Sändig morän bildad av urberg täcker större delen av berggrunden. Med få undantag understiger lerhalten ett par procent. Morän med ett stort inslag av sorterad grus och sand förekommer i smulkulig morän bl.a. väster om Tätåarp (8). Kartområdets morän har vanligen en normalblockig yta. Endast i östra delen av kartområdet har storblockig morän påträffats. I östra delen av området finns också ett större område med blockfattig morän.

Isälvsavlagringar
Vid landens avsmältning bildades stora mängder smältvatten. Vattnet samlades i tunnlar och spinnkor i isen och sökte sig mot stranden. Material som fanns i isen, alltifrån block till lerpartiklar, transporterades och sorterades i vattnet. Isälvsavlagringar bildades när block, sten, grus och sand avsattes i isens håligheter eller framför isranden.

Västra delen av kartområdet finns flera breda isälvsavlagringar dominerade av kullar och fält med grus och sand samt mindre rubelstensstråk. I östra delen utgörs isälvsavlagringarna främst av ett par mindre, osammanhängande åsstråk. Under högsta kustlinjen är isälvsavlagringarna delvis täckta av finkorniga sediment.

Glaciala finkorniga sediment
De minsta partiklarna som transporterades av isens smältvatten sedimenterades i lugnt vatten. Vanligen skedde detta på större avstånd från isranden. Inom kartområdet finns såväl silt som glacial lera på nivåer som vanligen understiger 40 m. Glacial lera har störst utbredning i sydöstra delen av området. Leran är till stor del täckt av silt, varför lerans egentliga utbredning sannolikt är större än kartan visar.

Av ett fåtal skärningar att döma är den glaciala leran varvig. Silt har betydligt större utbredning än lera. Glacial silt har inte med säkerhet kunnat skiljas från postglacial silt, och de båda jordarterna har förs samman till en grupp. Jordarten domineras av grov- och mellansilt.

JORDARTER SOM BILDATS EFTER LANDISENS AVSMÄLTNING (POSTGLACIALA AVLAGRINGAR)

Då landisen smälte låg delar av kartområdet under den dåvarande Östersjöns yta. Högsta kustlinjen ligger 55-60 m ö.h. inom kartområdet. Genom landhöjningen, som i stort sett har upphört (landhöjningen är nu 0,2 mm/år) höjde sig området successivt ur den dåvarande Östersjön. Jordarterna inom kartområdet har dock svalvats i mycket begränsad omfattning och högsta kustlinjen är tydlig och svår att identifiera. I den dåvarande Östersjön avsattes främst sand, men också finkorniga sediment i djupare vatten. Efter det att landisen smält har sediment avsatts i sjöar och utmed bäckar och åar. Torv och gyttja har bildats i d. sjöar och sankmarker genom att rester av döda växter och organismer har ansamlats.

Grovkorniga havs- och sjösediment
Grus och sand avsattes som strand- och botten sediment i den dåvarande Östersjön. Svalvningen har inte varit speciellt intensiv och svallsedimenten har relativt liten utbredning på nivåer som överstiger 40-45 m ö.h. Sannolikt har större delen av de postglaciala sedimenten förts ut av vattendrag som mynnade i den dåvarande Östersjön (Baltiska isjön). Sand och fin sand dominerar, men övergår mot finkornigare sediment är vanliga.

Finkorniga havs- och sjösediment
Postglacial lera har mycket liten utbredning inom kartområdet. Gytjelera och ren gyttja förekommer främst i sjöar och sankmarker fortlagda under senaste tid. Långa Helge å har, bl.a. väster om Osby-sjön (9h), påträffats ett några decimeter tjockt lager med oren kiselgur. Jordarten är till större delen karterad som leryttja.

Svåmsediment
Dessa sediment bildar plana och periodvis översvämmade lågområden utmed dagens åar och bäckar. Svåmsedimentens sammansättning varierar från lera till sand och är långa Helge å och Almalån svåra att skilja från andra finkorniga sediment. Halten organiskt material i svåmsedimenten växlar starkt, men tycks vanligen vara låg i kartområdets svåmsediment. Öster om Gulllösa (9h) är svåmsedimenten delvis täckta av ett tunt torvskikt.

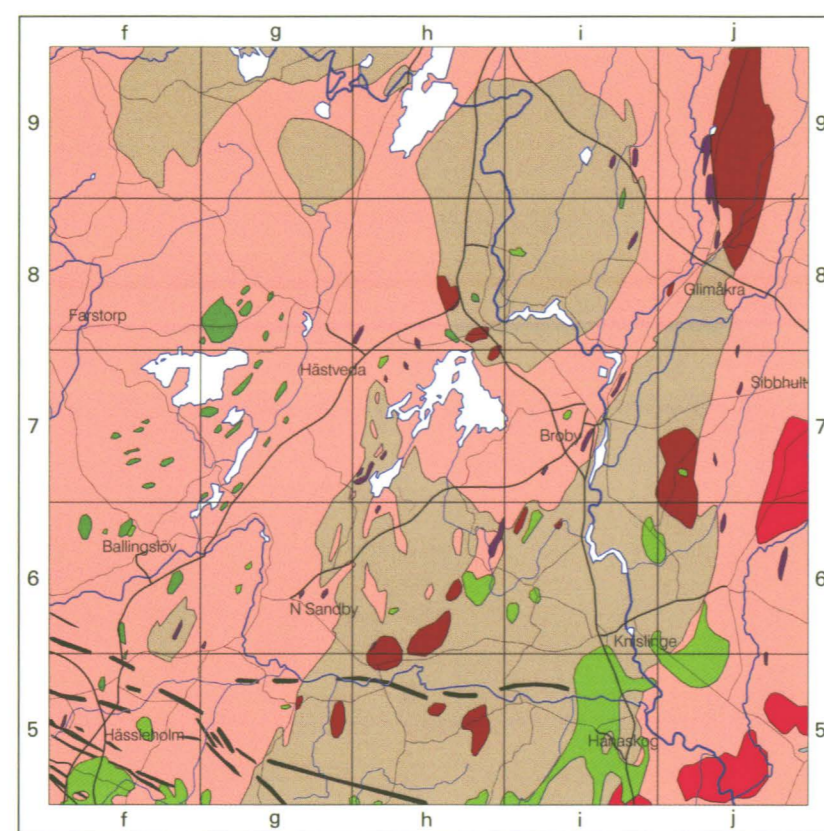
Torv
Torvmärken bildades, och bildas långsamt fortfarande, genom att tidigare sjöar helt eller delvis fyllts med organiskt material och växt igen. Torvmärken har också bildats genom att fast mark försumpats och täckts av långhållande vegetation. En del av torvmärken utgörs av högrassar, vilka dock i de flesta fall är påverkade och delvis förstörda av torvbränning, utdikning m.m. På den största torvmärken, Åbumossen (9g), pågår fortfarande torvått i stor skala.

JORDARTSANALYSER

I samband med kartläggningen har tagits prover av olika jordarter. Ett antal analyser har gjorts på provena. Bl.a. har konstanter för sammansättning, basmineralinnehåll, kalkhalt och pH bestämts. Analyserna presenteras i den separata beskrivningen.

1. BERGGRUND BEDRÖCK

Berggrunden utgörs till större delen av röd eller grå gnejs. I västra delen av kartområdet dominerar förekomst åldergräns, i östra övervägande vanligen massformig granitliknande gnejs. Centrala delen av området utgörs av mer eller mindre gnejsig fin- till medelkornig granit. Syent, vanligen grovkornig och lätt grönaktig, förekommer som isolerade massiv i granitområdena. Mindre områden med ambolitt finns främst i västra delen av kartområdet. Det finns två typer av diabas. Dels finns en äldre hyperit-diabas som förekommer i nordöst, dels en yngre NV-diabas som uppträder som smala gångar i Håsteholmstrakten. Hyperitdiabasen har brutits i ett flertal diabasbrott. Krittberggrund har påträffats både i markytan och i borrhögar på ett antal platser i södra delen av kartområdet. Många av de små isolerade krittbergkonsterna är mer eller mindre exploaterade och det är oklart hur omfattande de kvarvarande krittstena är. Den största krittikten har legat vid Hanaskog. Berggrundskartan är något förenklad efter SGU A1 nr 127.

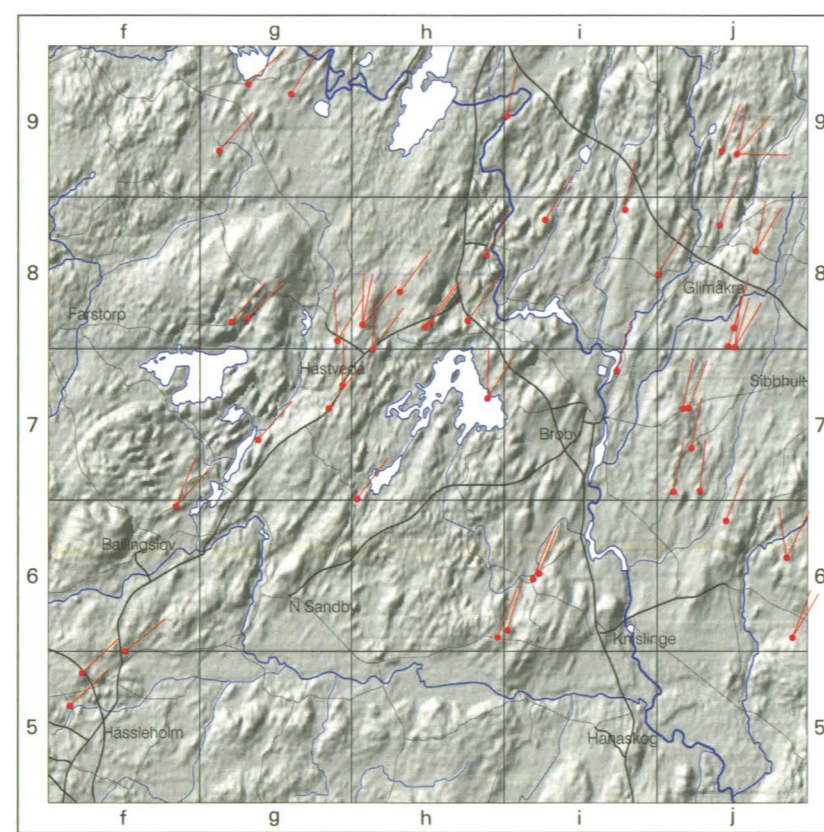

- Krita, ospecificerad / Cretaceous, unspecified
- Kvarten / Quaternary
- Diabasgång, permo-karbonisk / Diabase dyke, Permian-Carboniferous
- Syentit, kvartarsyentit och monzonit / Syenite, quartz syenite and monzonite
- Diabas, prekambrisk / Diabase, Precambrian
- Granit, rödgrå till röd / Granite, reddish grey to red
- Granit, rödgå till gråaktig, gnejsig / Granite, reddish grey to greyish red
- Ambolitt / Amphibolite
- Gnejs, röd till grå / Gneiss, red to grey

2. TOPOGRAFI OCH RÄFFLOR TOPOGRAPHY AND GLACIAL STRIAE

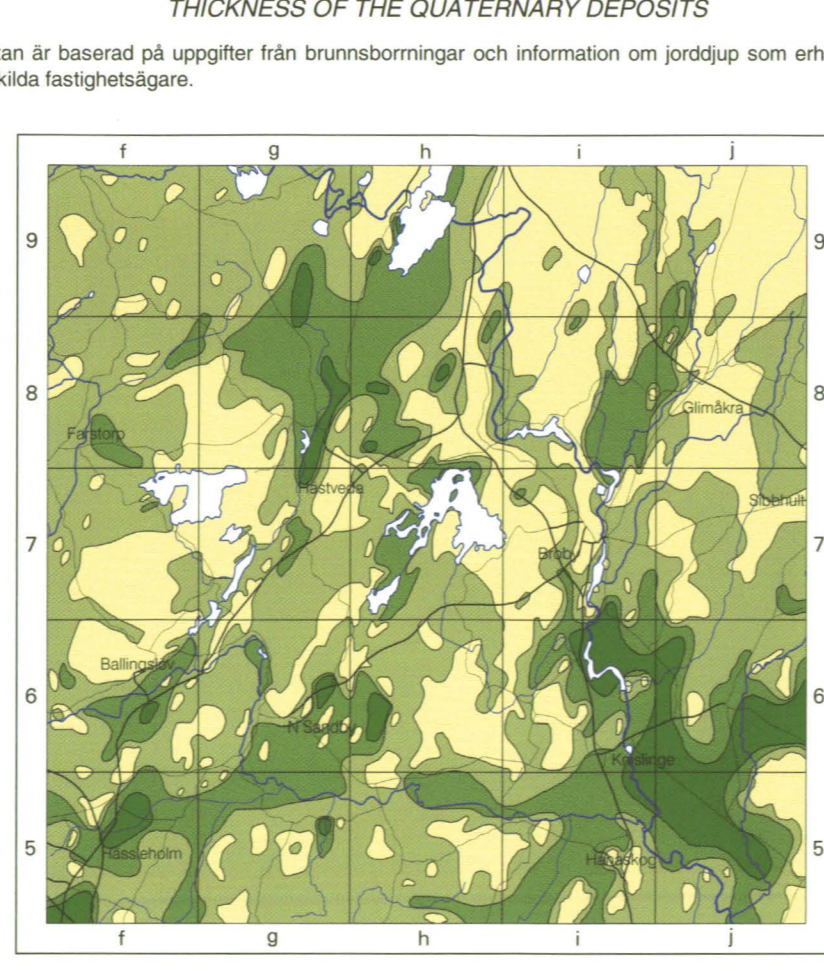
Kartan visar en topografisk skuggning av området. Den topografiska modellen baseras på Lantmäteriets digitala 50-m höjdsdatabas.

Räfflor bildades då landisen rörde sig över området och block och stenar som fanns i isens under del repade berggrunden. Räfflor riktning visar att isen i medeltidens slutskede rörde sig över området i stort sett från NNO mot SSV. I sydöstra delen av kartområdet är riktningen mera nordöstlig. På enstaka håll finns räfflor efter äldre isrörelser från såväl norr som öster. Dessa äldre rörelser kommenteras i beskrivningen till jordartskartan.

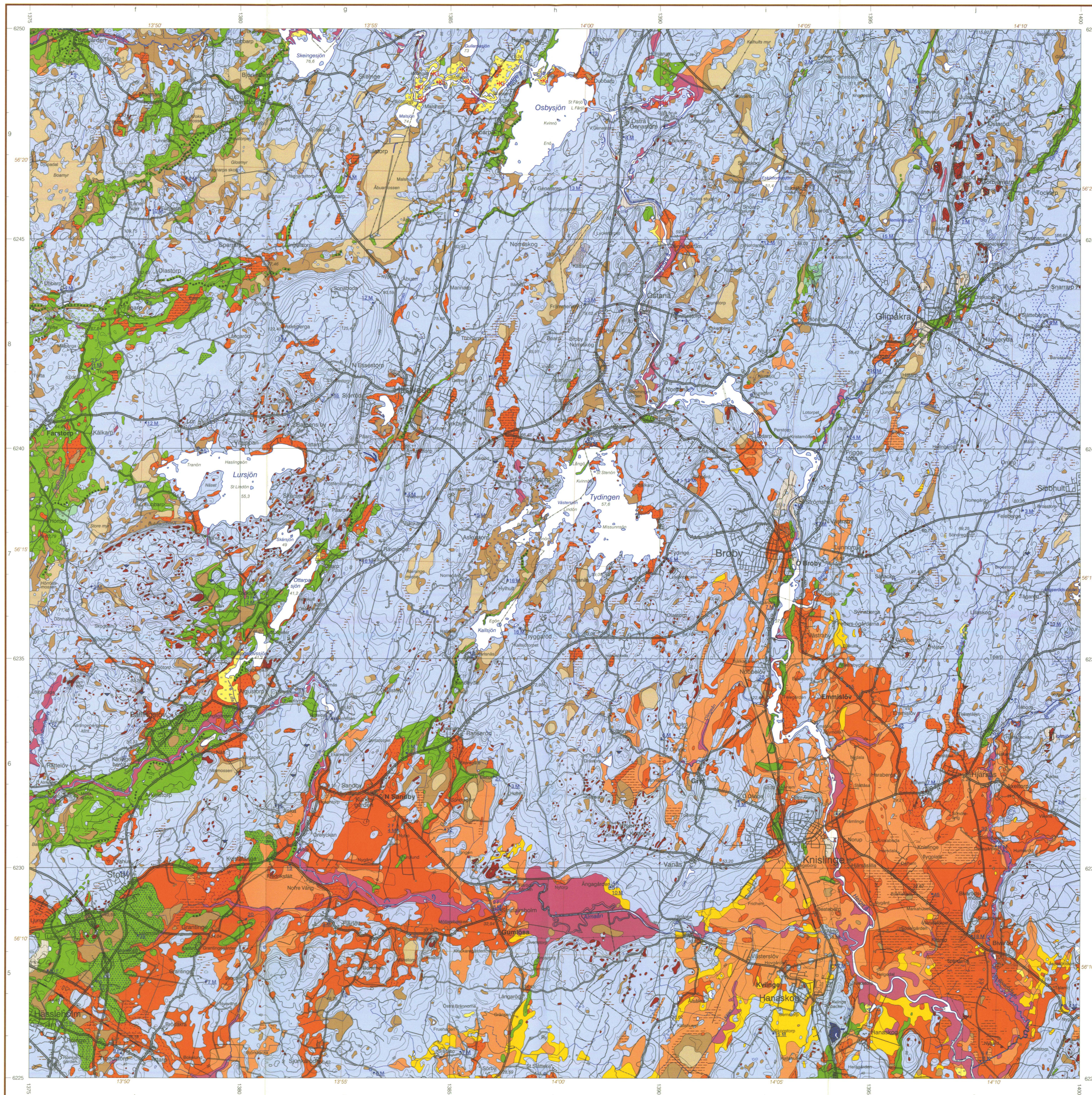

3. JORDDJUP THICKNESS OF THE QUATERNARY DEPOSITS

Kartan är baserad på uppgifter från brunnborringar och information om jorddjup som erhållits från enskilda fastighetsägare.

- 0-5 meter
- 5-10 meter
- 10-20 meter
- >20 meter

Huvudkontor/Head Office: Box 670, Besöks Västervägen 18, S-751 23 UPPSALA, Sweden. Filialkontor/Regional Office: Geovetcentrum, Guldhedsgatan 4A, S-413 20 ÖSTEBORO, Sweden. Kilanvägen 10, S-233 50 LUND, Sweden. Skolgatan 4, S-800 70 MALÅ, Sweden. Medgivande behövs från SGU för varje form av mångfaldigande eller återgivande av denna karta. Detta innefattar inte bara kopiering utan även digitalisering eller överföring till annat medium. Topografiska underlag: Uvital ur det topografiska nätet 3D Kristianstad NO TS 90, delvis reviderat, med medgivande från Lantmäteriet. Geografiska längden är baserat från Greenwich. Övrigt: presentation. Skala 1:50 000. Tryck: Ljungföretaget Örebro 1999.

TECKENFÖRKLARING TILL KARTAN

Jordarterna är i teckenförklaringen grupperade efter bildningsått. De är i princip placerade så att en yngre jordartsgrupp står ovanför en äldre. Mönster utan ram, t.ex. för tunnt yttlager av torv, redovisas i kombination med jordartsbeteckning. Inom varje grupp är, utan hänsyn till ålder, den mest finkorniga jordarten placerad överst och den mest grovkorniga underst. De äldsta jordarterna - moränerna - visar normalt direkt på berg. Övriga jordarter underlagras antingen av berg eller ett eller flera äldre jordlager.

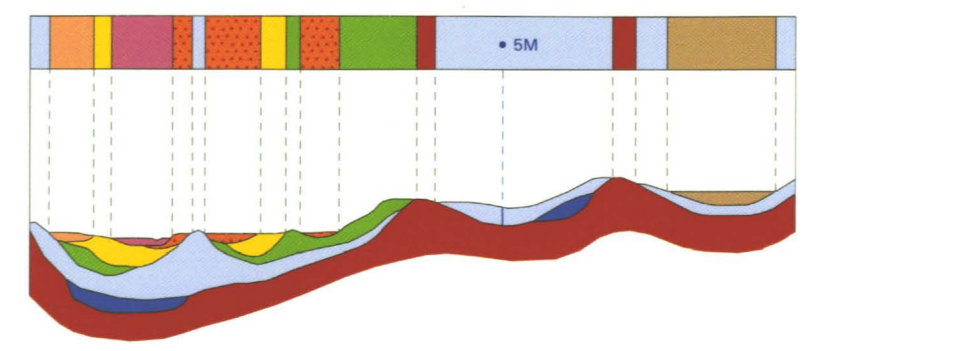
- Mosse / Moss
- Kärr / Fen
- Gyttja / Gyttja
- Tunt yttlager av torv / Thin peat cover
- Yngre svåm- och älvsediment / Young fluvial sediments
- Flyvland / Aëlian sand
- Gytjelera / Gyttja clay
- Postglacial lera / Postglacial clay
- Postglacial finsand / Postglacial fine sand
- Postglacial mellan- och grovsand / Postglacial medium and coarse sand
- Postglacialt grus / Postglacial gravel
- Silt / Silt
- Glacial lera / Glacial clay
- Isåvsediment i allmänhet / Glacifluvial sediments, unsorted
- Isåvsand / Glacifluvial sand
- Isåvsavlagning med rygiform / Ridge-shaped glacifluvial deposit
- Kullig morän med inslag av sorterade sediment / Hummocky moraine
- Morän, sandig / Till, sandy
- Morän, grusig / Till, gravelly

- Morärens blockhalt i ytan / The boulder frequency of the till surface
- Blockfattig / Low boulder frequency
- Blockrik / High boulder frequency
- Storblockig / High frequency of large boulders
- Normalblockiga morän/tyr redovisas utan mönster för blockhalt / Till surfaces with medium boulder frequency have no superimposed boulder pattern
- Moränrygg / Moraine ridge
- Enstaka stora block / Isolated large boulders

- Måktighetsuppgifter i meter / Thickness in metres of Quaternary deposits
- 3T / Torv / Peat
- 4K / Kohäsionsjordarter (lera, silt och gyttja) / Cohesive sediments (clay, silt and gyttja)
- 2F / Friktionsjordarter (sand och grus) / Non-cohesive sediments (sand and gravel)
- 2M / Morän / Till
- 2 / Måktighet av ej specificerad lagerföljd / Thickness of unspecified sequence
- 2M / Understruknen uppgift innebär att borrhögen nått berggrunden / Underlining means that the boring has reached the bedrock

- Sedimentär berggrund / Sedimentary bedrock
- Urborg / Precambrian
- Stenbrott i sedimentär berggrund / Quarry in sedimentary rock
- Stenbrott i urberg / Quarry in Precambrian
- Kiselgur / Diatomee
- Räfflor / Glacial striae
- Källa / Spring
- Fyllning / Artificial fill
- Gruslag, dagbrott o.d. / Gravel pit, quarry etc.

Schematisk profil som visar normala jordlagerföljder inom kartområdet. Övanför profilen visas i plan motsvarande kartbild. The strip above depicts the corresponding plan view.

Den geologiska karteringen har utförts 1989-1994 under ledning av Bertil Ringberg, Magnus Persson och Esko Daniel. Kartans geologiska information finns digitalt lagrad vid SGU. Referens till kartan: Daniel, E., 1999. Jordartskartan 3D Kristianstad NO, skala 1:50 000. Sveriges geologiska undersökning, Ar 134. Reference to the map: Daniel, E., 1999. Map of the Quaternary Deposits 3D Kristianstad NO, scale 1:50 000. Sveriges geologiska undersökning, Ar 134.

ISSN 0566-1535